

Uppföljning av Prioriteringscentrum 2017

Redovisning av 2017 års verksamhet

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2018-4-2

Publicerad www.socialstyrelsen.se, april 2018

Förord

Socialstyrelsen fick 2017 i uppdrag av regeringen att betala ut 3 500 000 kronor till Linköpings universitet för verksamheten vid Prioriteringscentrum, ett nationellt kunskapscentrum för prioriteringar inom vård och omsorg (PrioC). I uppdraget ingår även att Socialstyrelsen ska redovisa hur medlen har använts. I denna rapport redovisar Socialstyrelsen vilken verksamhet PrioC har bedrivit med 2017 års medel.

Ansvarig utredare för uppdraget har varit Ylva Gårdhagen. Ansvarig enhetschef har varit Stina Törnell Sandberg.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord.....	3
Sammanfattning.....	5
Inledning	6
Uppdraget	6
Prioriteringscentrums nationella uppdrag	6
Prioriteringscentrums verksamhet 2017	8
Ett nationellt kunskapscentrum	8
Genomförda aktiviteter	8
Referenser	13
Bilaga 1 Ekonomisk redovisning.....	15
Bilaga 2 Publikationer 2017	16

Sammanfattning

Socialstyrelsen fördelade på regeringens uppdrag 3 500 000 kronor till Linköpings universitet för 2017 års verksamhet vid Prioriteringscentrum, ett nationellt kunskapscentrum för prioriteringar inom vård och omsorg (PrioC).

Centrumets uppdrag är att bedriva och stimulera kunskaps- och metodutveckling, genomföra utbildningar, bidra till kunskapsöverföring mellan forskning och praktisk vård och omsorg, samt skapa och upprätthålla nätverk där olika aktörer kan mötas om frågor som rör prioriteringar. Utgångspunkt för centrumets arbete är riksdagens riktlinjer för prioriteringar med dess etiska principer om människovärde, behov och solidaritet, samt kostnadseffektivitet.

Under 2017 arbetade centrumet med olika former av kunskaps- och metodstöd bland annat till Landstinget Dalarna och Region Jönköpings län, samt gav stöd till Region Östergötlands arbete med resursfördelning och prioritering. Dessutom startade ett arbete med Region Skåne för att ge stöd i utvecklingen av beslutsstöd för prioriteringar i primärvården. Centrumet bistår sedan flera år Motala kommun i dess prioriteringsarbete som omfattar kommunens alla förvaltningar och under 2017 publicerade centrumet en första rapport om detta arbete.

PrioC medverkade under året i Socialstyrelsens prioriteringsarbete med nationella riktlinjer avseende endometrios, epilepsi, psoriasis, schizofreni samt sjukdomsförebyggande metoder. Centrumet gav även stöd till Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets (TLV) i deras arbete med metod- och prioriteringsfrågor.

Centrumet planerade och arrangerade den nionde nationella prioriteringskonferensen i Kalmar med cirka 300 deltagare under temat *Vårdens prioriteringar – union eller konflikt?* Frågor som diskuterades inkluderar bland annat hur den etiska plattformens rangordning ska tolkas och frågan kring förhållningssätt till olika särintressen inom prioriteringsområdet, som patienter, profession och läkemedelsföretag. PrioC utsedd till arrangör av den tolfte internationella prioriteringskonferensen 2018 och började även planera den konferensen under 2017.

Arbetet med att öka centrumets synlighet fortgår löpande med uppdateringar på den egna webbsidan samt på Facebook och Twitter. Filmer från konferenser och seminarier i Almedalen är tillgängliga på Youtube.

Uppdraget att fördela medel till verksamheten vid PrioC har en tydlig koppling till följande mål i Agenda 2030:

- mål 3: att säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar
- mål 10: att minska ojämlikheten inom och mellan länder.

Inledning

Uppdraget

Socialstyrelsen fick 2017 i uppdrag av regeringen att betala ut 3 500 000 kronor till Linköpings universitet för verksamheten vid PrioC. I uppdraget ingick också att redovisa hur PrioC använt medlen under 2017. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2018.

Baserat på en extern utvärdering som gjordes av verksamheten vid PrioC 2014 fick Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att betala ut medel till Linköpings universitet för PrioC:s verksamhet med start 2015 [1]. Ett treårigt uppdragsavtal tecknades 2015 mellan Socialstyrelsen och Linköpings universitet i syfte att ge centrumet ett tydligt och långsiktigt nationellt uppdrag och genom detta förstärka kunskaps- och metodutvecklingen inom området prioriteringar inom vård och omsorg.

Denna rapport är den tredje årliga redovisningen av hur PrioC använt medlen och avser 2017 års verksamhet. Redovisningen bygger på den återrappor- tering som Socialstyrelsen har begärt från PrioC.

Prioriteringscentrums nationella uppdrag

PrioC:s nationella uppdrag och inriktning som nationellt kunskapscentrum för prioriteringar inom vård och omsorg innebär att centrumet ska bedriva nedanstående verksamhet.

Övergripande uppdrag

- A. Bedriva och stimulera såväl teoretisk som praktisk kunskaps- och metod- utveckling när det gäller prioriteringar inom vård och omsorg och genom detta bidra till utvecklingen inom området.
- B. Verka för kunskapsspridning till intressenter i hela landet avseende forsk- ning och utveckling samt praktiska erfarenheter av prioriteringsarbete.
- C. Fungera som arenaskapare och sammanhållare av nätverk, där forskare, vårdpersonal, politiker, tjänstemän och företrädare från patient- och bru- karorganisationer med flera kan mötas om prioriteringsfrågor.

Inom ramen för avtalet med Socialstyrelsen ska PrioC dessutom arbeta med nedanstående uppdrag. Uppdrag D och E och även F kan kopplas till det övergripande uppdraget A, att bedriva forskning och bidra till utveckling av processer och metoder. Uppdrag G, H och i viss mån uppdrag F har koppling till uppdrag B, att bidra till kunskapsöverföring mellan akademi och praktisk vård och omsorg.

- D. Följa upp hur implementering av riksdagens principer och riktlinjer för prioriteringar fortgår i landsting, regioner och kommuner med särskilt fokus på praktiskt tillämpning.
- E. Kontinuerligt granska ny relevant lagstiftning utifrån ett prioriteringsperspektiv där utgångspunkten är de av riksdagen beslutade riktlinjerna för öppna prioriteringar.
- F. Bistå Socialstyrelsen i metodutveckling och systematiskt prioriteringsarbetet som myndigheten bedriver, samt medverka vid interna utbildningar om prioriteringar.
- G. Bistå SBU och TLV i metod- och prioriteringsfrågor.
- H. Bedriva uppdragsverksamhet av större omfattning till Socialstyrelsen eller andra statliga myndigheter, med flera. Detta ska regleras i särskilda avtal med Linköpings universitet.

Prioriteringscentrums verksamhet 2017

Ett nationellt kunskapscentrum

Riksdagens riktlinjer för prioriteringar är en central utgångspunkt för arbetet vid PrioC. Riksdagen fattade 1997 beslut om prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Riksdagsbeslutet ledde till vissa tillägg i Hälso- och sjukvårdslagen i syfte att i lagstiftningen lägga fast den etiska plattformen som ska fungera som stöd i konkreta prioriteringssituationer. Plattformen vilar på tre etiska principer, människovärdesprincipen, behovs- och solidaritetsprincipen samt kostnadseffektivitetsprincipen.

PrioC har sedan 2010 Linköpings universitet som huvudman och leds av en styrelse med representanter från Socialstyrelsen, SBU, TLV, Region Östergötland och Linköpings universitet. Socialstyrelsens representant är ordförande och universitets representant är vice ordförande. Föreståndaren för PrioC är ansvarig inför styrelsen och deltar i styrelsemöten.

Styrelsens uppgift är i stort att följa verksamheten och bidra till dess utveckling, samt bevaka olika samhällsintressen. Styrelsen ska även ge huvudmännen möjlighet till insyn till att påverka verksamhetens inriktning och uppföljning genom bland annat verksamhetsplan och verksamhetsberättelse. Styrelsen har framförallt en rådgivande roll och fattar inte ekonomiska beslut om verksamheten eftersom PrioC ingår i Linköpings universitets system för styrning och uppföljning.

Verksamheten drivs av en mindre stab i Linköping med ett antal rådgivare placerade i andra delar av landet [2].

Genomförda aktiviteter

Kunskaps- och metodutveckling

PrioC har ett nationellt uppdrag att bedriva och stimulera såväl teoretisk som praktisk kunskaps- och metodutveckling när det gäller prioriteringar inom vård och omsorg, och genom detta bidra till utvecklingen inom området.

Uppföljning av implementering av riksdagens principer och riktlinjer

PrioC följer implementeringen av riksdagens riktlinjer för prioriteringar genom fortlöpande kontakter med myndigheter och verksamhetsföreträdare i landsting, regioner och kommuner, samt genom specifika aktiviteter eller projekt. Ett exempel på projekt som pågick under 2017 och som fortlöper är kunskaps- och metodstöd till politiker, tjänstemän och vårdföreträdare i Region Östergötland. Fokus ligger för närvarande på den så kallade resursfördelningsprocessen, ett arbete för att ta fram beslutsunderlag vid nya eller förändrade vårdbehov. Andra exempel är metodstöd till Landstinget Dalarna och

Region Jönköpings län, samt stöd i utveckling av beslutsstöd för prioriteringar i Region Skånes primärvård. PrioC ger sedan tidigare löpande kunskaps- och metodstöd till politiker, tjänstemän och verksamhetsföreträdare i Motala kommun i samband med kommunens prioriteringsprojekt. Arbetet med uppbyggnad och genomförande av kommunens prioriteringsarbete, samt en analys av förbättringsarbetet beskrivs i publikationen *Rapport 2017:1 Prioriteringar över kommunala förvaltningsområden – ett utvecklingsarbete i Motala kommun*.

PrioC bevakar även riksdagens riktlinjer och deras tillämpning genom engagemang i olika sammanhang, t.ex. i Metodrådet i Sydöstra sjukvårdsregionen, TLV:s Läkemedelsnämnd, Nya terapier-rådet, Program- och prioriteringsrådet i Västra Götalandsregionen, samt Prioriteringsrådet i Region Skåne.

Granskning av ny relevant lagstiftning

PrioC följer löpande relevanta utredningar, ny lagstiftning och statlig styrnings betydelse och påverkan på sjukvårdshuvudmännens prioriteringar. Under 2017 har centrumet lämnat remissynpunkter på betänkandet Kunskapsbaserad och jämlik vård (SOU 2017:48) samt skrivit en bilaga om olika aktörs syn på prissättning, finansiering och subvention av läkemedel till betänkandet Finansiering, subvention och prissättning av läkemedel – en balansakt (SOU 2017:87).

Stöd till Socialstyrelsen i arbetet med att utveckla metoder
PrioC medverkade under året i Socialstyrelsens prioriteringsarbete med nationella riktlinjer avseende endometrios, epilepsi, psoriasis, schizofreni samt sjukdomsförebyggande metoder. I anknytning till samtliga riktlinjearbeten har centrumet genomfört föreläsningar om den etiska plattformen samt om bedömning av svårighetsgrad. Fortlöpande metodstöd ges till myndigheten vid behov. En medarbetare vid centrumet är ledamot i Socialstyrelsens etiska råd där prioriteringsfrågorna belysts vid ett antal tillfällen.

Tillsammans med Socialstyrelsen har ett arbete pågått avseende en revidering av den nationella modellen för prioriteringar, inklusive ett omfattande remissarbete, vilket resulterade i *Rapport 2017:2 Nationell modell för öppna prioriteringar inom hälso- och sjukvård – ett verktyg för rangordning*. Parallellt fortsätter arbetet med en webbaserad handbok för att på ett effektivt sätt ge tillgång till metodstöd. Delar av handboken har publicerats på centrumets webbsida.

Övriga projekt inom uppdraget kunskaps- och metodutveckling

Inom ramen för uppdraget att bistå med kunskapsstöd och medverka till utveckling av metoder har PrioC genomfört följande axplock av projekt under 2017 [2, 3]:

- Återkommande metodstöd och utbildningsinsatser till ledningsgrupp i Landstinget Dalarna under en uppbyggnadsfas av landstingets prioriteringsprocess.

- Regelbundna utbildningsinsatser i alla Linköpings universitets utbildningsprogram inom medicin och vård, exempelvis sjuksköterske-, fysioterapeut-, logoped-, samt läkarprogrammet.
- Etisk skillnad mellan att avbryta behandling eller aldrig sätta in behandling – ett projekt om problemställningen huruvida patienter som i tidigt skede får tillgång till läkemedel, också ska få behålla dem även om man generellt säger nej till läkemedlet på nationell nivå. Vid ett seminarium i Almedalen 2017, arrangerat av Prioriteringscentrum och Statens medicinsk-etiska råd (Smer), diskuterades frågan med hälso- och sjukvårdspolitiker, läkemedelsindustrin, NT-rådet, och den pågående läkemedelsutredningen.
- Nyckelfrågor vid skapandet av en prioriteringsprocess – arbetet innebär att dokumentera och sammanställa både praktisk och forskningsgenererad kunskap om hur såväl verksamhetsnära som regionala prioriteringsprocesser kan utformas. Syftet är dels att sammanställa och systematisera aspekter viktiga att ta hänsyn till i prioriteringsarbete, dels att samla sådana aspekter till en uppsättning centrala frågor för ansvariga i form av en handbok.
- Svenska läkares kliniska beslutsfattande och attityder till prioriteringar – projektet är en del av ett internationellt projekt som undersöker läkares erfarenheter av, och syn på, nationella riktlinjer och prioriteringar.
- Att integrera prioriteringsarbete i budgetprocess – att utifrån centrumets erfarenhet skapa en vägledning för hur etiska principer och riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvård kan integreras med politiska mål och visioner och skapa en modell för prioritering på budgetnivå.

Arbete med kunskapsspridning

PrioC ska genomföra utbildningar och bistå med kunskapsstöd till intressenter i hela landet avseende forskning och utveckling, samt avseende praktiska erfarenheter av prioriteringsarbete.

Stöd till SBU och TLV i metod- och prioriteringsfrågor

Under 2017 stödde centrumet SBU och TLV i deras arbete med metod- och prioriteringsfrågor, bland annat genom att bistå TLV med etisk analys till myndighetens kunskapsunderlag. Dessutom har PrioC en ledamot i TLV:s läkemedelsnämnd samt ytterligare en i dess Vetenskapliga råd läkemedel (med fokus på etik). Centrumet har även två ledamöter i SBU:s vetenskapliga råd Brage. Centrumet har också deltagit i arbetet vid SBU med att utveckla vägledning för att identifiera etiska aspekter på projekt inom socialtjänst.

Uppdragsverksamhet riktad till myndigheter

På uppdrag av Socialstyrelsen pågår ett arbete kring frågeställningen *Leder införandet av standardiserade vårdförlopp inom cancerområdet till undanträngning av annan vård?* Projektet är en del av Socialstyrelsens utvärdering av standardiserade vårdförlopp. Projektet inleddes med en pilotstudie under 2016 och har sedan fortgått med att genom olika metoder, t.ex. register, djupintervjuer, fallstudier, etc., försöka mäta om undanträngningar uppstår.

Övriga projekt inom arbetet med kunskapsspridning

Föreläsningar och utbildningsinsatser ges löpande i landet efter förfrågan av olika intressenter och efter kapacitet. Centrumet medverkar i universitetsutbildningar på grund- och avancerad nivå. Prioriteringskunskap ingår idag i alla vårdutbildningar inom Linköpings universitet och föreläsningar hålls löpande. Studenterna rustas med kunskap om prioriteringsfrågor, lagar och etiska principer. PrioC håller även föreläsningar på andra universitet i landet.

Centrumet genomförde en rad utbildningsinsatser till regioner, landsting, myndigheter, högskolor och universitet under 2017, exempelvis till Region Skåne, Göteborgs universitet, Malmö högskola, Sveriges Kommuner och Landsting samt Folkhälsomyndigheten.

Exempel på projekt som pågick under 2017 och som fortgår under 2018 inom uppdraget kunskapsspridning är:

- Personcentrerad vård och prioriteringar – hur mångtydiga idéer sätts samman i praktiken
- Bedömning av svårighetsgrad för att underlätta jämförelser mellan patientgrupper
- Minsta relevanta patientnytta
- Om relationen mellan behov och kostnadseffektivitet
- Etisk analys av profylaktisk behandling av HIV.

Kanaler för kunskapsspridning

PrioC arbetar löpande med att öka centrumets synlighet och använder ett flertal kanaler för att sprida information om verksamheten och om aktuella publikationer, kunskap och praktiska erfarenheter av arbete med prioriteringar. Informationskanaler inkluderar bland annat den egna webbsidan som erbjuder artiklar, summeringar och länkar till rapporter samt presentationer av aktuella projekt. Centrumet använder sig även av pressmeddelanden och nyhetsbrevet PrioNytt som kommer ut 4–6 gånger per år. Centrumet har skapat en ny webbsida för den internationella prioriteringskonferensen 2018, och i sociala medier får följare och andra intresserade information om PrioC:s verksamhet, samt tips på aktuella arrangemang och diskussioner kopplade till prioriteringar inom vård och omsorg.

Arbete för att skapa och upprätthålla nätverk

Inom ramen för sitt nationella uppdrag ska PrioC skapa och upprätthålla nätverk och mötesplatser där forskare, vårdpersonal, politiker, tjänstemän och företrädare för patient- och brukarorganisationer kan mötas om prioriteringsfrågor.

PrioC:s styrelse träffas fyra gånger per år för att diskutera verksamhetsrelaterade frågor samt omvärldsfrågor. Centrumet har även en samverkansgrupp bestående av representanter från Fysioterapeuterna, Sveriges Arbetsterapeuter, Vårdförbundet, Sveriges Läkarförbund och Svensk sjuksköterskeförening. Gruppen medverkade bland annat som referensgrupp i arbetet med revidering av den nationella modellen för prioriteringar.

Under hösten arrangerade centrumet den nionde nationella prioriteringskonferensen i samverkan med Landstinget i Kalmar län, under temat *Vårdens prioriteringar – union eller konflikt?* Konferensen är såväl ett forum för att

sprida och utbyta kunskap som en arena för debatt och dialog för aktörer som arbetar med prioriteringar. Cirka 300 personer deltog. Deltagarna representerade yrkeskategorier som t.ex. politiker och företrädare för olika verksamheter, myndigheter och organisationer. I samband med konferensen genomfördes också en utbildningsdag, en grundkurs i prioriteringskunskap.

PrioC kommer att under 2018 arrangera den tolfte internationella prioriteringskonferensen i Linköping i september 2018. Arbetet med förberedelserna startade under 2017. Målet är att locka cirka 200–300 personer från hela världen, såväl forskare som andra verksamma på olika nivåer inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Centrumet deltog under 2017 i Almedalen, bland annat i ett seminarium om läkemedelsbolagens prissättning. Seminariet finns dokumenterat i form av en film på Youtube. Centrumets medarbetare deltog även i andra aktörers arrangemang, t.ex. i ett seminarium om digitala aktörer på hälso- och sjukvårdsområdet och vilka prioriteringsutmaningar digitala vårdcentraler kan innebära.

Referenser

1. Utvärdering av Prioriteringscentrum. PwC: Linköping; 2014
2. Prioriteringscentrums verksamhetsplan för 2017. Prioriteringscentrum: Linköping; 2016
3. Året som gått 2017. Prioriteringscentrums verksamhetsberättelse. Prioriteringscentrum: Linköping; 2017

Bilaga 1 Ekonomisk redovisning

Intäkter	Kronor
Medel från Socialstyrelsen	3 500 000

Kostnader	Kronor
Lönekostnader	2 540 000
Lokalhyra	174 000
Inventarier och utrustning	0
Kontorsmaterial, telefon och övriga administrativa kostnader	74 000
Resor, kost och logi	13 000
Köpta tjänster, material och hyrd utrustning	0
Trycksaker	0
Uppföljning och utvärdering	0
Revisorskostnader	0
Övriga kostnader ¹⁾	699 000
Summa	3 500 000

¹⁾ OH-kostnader

Bilaga 2 Publikationer 2017

Rapporter

- Prioriteringar över kommunala förvaltningsområden – ett utvecklingsarbete i Motala kommun. Rapport 2017:1. Prioriteringscentrum: Linköping; 2017
- Nationell modell för öppna prioriteringar inom hälso- och sjukvård – ett verktyg för rangordning. Rapport 2017:2. Prioriteringscentrum: Linköping; 2017

Vetenskapliga artiklar

- Davidson T, Twetman S, Tranæus S, Nilsson M, Espelid I. (2017) Diagnostik av sekundärkaries – en kostnadseffektivitetsanalys. Tandläkartidningen 2017:11.
- Gustavsson, E & Juth, N. (2017). Principles of Needs and the Aggregation Thesis. Health Care Analysis. Doi: 10.1007/ s10728-017-0346-6.
- Sandman L. (2017). Prioritising, Ranking and Resource Implementation - A Normative Analysis. International Journal of Health Policy and Management. Doi:http://www.ijhpm.com/article_3432_2130c40949fce2620859654dd8907cfe.pdf
- Tinghög G, Andersson D & Västfjäll D. (2017). Are individuals luck egalitarians? An experiment on the influence of brute and option luck on social preferences. Frontiers in Psychology. Doi: 10.3389/fpsyg.2017.00460
- Wiss J, Levin L-Å, Andersson D & Tinghög G. (2017). Prioritizing rare diseases: Psychological effects influencing medical decision making. Medical Decision Making. Doi: 10.1177/0272989X17691744